

Kultur och bildning
Jimmy Eriksson
Tfn: 063-146703
E-post: jimmy.eriksson@regionjh.se

2025-01-09

RUN/414/2023

PM Regler för Region Jämtland Härjedalens stipendier och pris inom kulturområdet

Regionala utvecklingsnämnden beslutade den 24 oktober 2023, § 171, att påbörja en översyn och revidering av reglerna för stipendier och pris inom kulturområdet. Förslag på reviderade regler presenterades vid regionala utvecklingsnämndens sammanträde i oktober 2024. Regionfullmäktige beslutade den 26 november 2024 att återremittera ärendet med motiveringen att ytterligare utreda frågan kring att stryka namnet Peterson-Berger ur regionens stipendium och priser och att frågan behöver belysas ytterligare innan slutgiltigt beslut fattas.

Bakgrunden till översynen ligger dels i namnet på kulturpriset och kulturstipendier, dels i hur stipendier utses. Inte sällan leder namnet på stipendierna och kulturpriset till missförståndet att det är Stiftelsen Peterson-Berger som delar ut dessa och inte Region Jämtland Härjedalen. Utifrån principen om armlängds avstånd fanns dessutom skäl att se över hur stipendierna utses och beslutas.

Översynen har skett genom en nationell översyn kring hur andra regioner hanterar sina pris och stipendier, dialog med Stiftelsen Peterson-Berger och Stiftelsen Gaaltije samt dialog med interna verksamheter. Dialog har även skett med Regionala utvecklingsnämndens presidium som har utgjort styrgrupp.

Bakgrund och skäl till förändringar

Kulturstipendium och Kulturpris har delats ut sedan 1966 respektive 1990. De är viktiga incitament för att stötta och uppmärksamma personer som på olika sätt bidrar till kulturlivet i Jämtland Härjedalen samt uppmuntra konstnärlig och kulturell förkovran. Det samiska stipendiet inrättades 1999 efter förslag av Svenska Samernas Riksförbund med syfte att uppmärksamma någon som har medverkat till att bevara och föra vidare det sydsamiska kulturarvet. Arbetsstipendier inom scenkonst, litteratur och bild- och formkonst inrättades 2019 med syfte att stärka förutsättningarna för de professionella kulturskaparna att vara verksamma i regionen.

Peterson-Bergers minne

Wilhelm Peterson-Berger var en av de främsta nationalromantiska svenska tonsättarna vid tiden för förra sekelskiftet och hans relation till länet präglas starkt av det sommarhus han lät uppföra på Frösön, Sommarhagen. Under många år har regionen, tidigare landstinget,

förärat såväl stipendium som kulturpris med hans namn. Dessa hette från början *Peters-Bergers kulturpris* samt *Peterson-Bergers kulturstipendium*.

Den 25 januari 2001, § 7, beslutade landstingsfullmäktige att ändra namnen på priset och stipendiet. Bakgrunden var att priset och stipendierna uppfattades vara Peterson-Bergerstiftelsens, och inte landstingets, utmärkelser. Dessutom ville landstinget profilera sitt engagemang varför namnen ändrades till *Landstingets kulturpris samt kulturstipendium till Peterson-Bergers minne*. Att priset och stipendierna numera delas ut till Peterson-Bergers minne förefaller inte vara tillräckligt för att missuppfattning inte ska äga rum. Förvaltningen får ofta tydliggöra att det är regionens pris och stipendier och inte någon annan aktör som står bakom dessa.

Dessutom uppfattas det påfallande ofta att priset och stipendierna är avsedda för musiker eller musikskapare då de delas ut till tonsättaren Peterson-Bergers minne. Även om musiker eller kompositörer ofta är representerade bland stipendiaterna så är denna uppfattning naturligtvis felaktig. Genom åren har det varit en stor genrebredd bland stipendiater och pristagare. Detta frångår däremot inte det faktum att förvaltningen allt som oftast behöver tydliggöra att priset och stipendierna är avsedda för aktörer inom flera kultur- och konstområden.

Genom åren har antalet sökanden och nominerade varierat men den allmänna och långsiktiga trenden är att antalet ansökningar har sjunkit. Skälen till detta går naturligtvis att spekulera kring, och de är säkert flera, men genom att göra stipendierna och kulturpriset mer allmänna och mindre knutet till en viss kulturpersonlighet kanske de kan attrahera fler och andra målgrupper.

Att ta bort namn från pris och stipendium, som under många år varit en stark identitetsmarkör, är naturligtvis inte helt okomplicerat. Framför allt inte i tider där såväl cancelkultur som historierevisionism tycks prägla en del av omvärlden. Men att hålla fast vid en tradition för sakens skull när det finns flera skäl att förändra är heller inte motiverat. Det har varit en ärofylld uppgift för regionen att fördela pris och stipendium till Peterson-Bergers minne, men nya tider kan kräva andra beslut för att nå de mål och ambitioner regionen har för sitt kulturarbete.

Den ceremoniella utdelningen

Den ceremoniella utdelningen av stipendier och priser har också varierat genom åren. Från början delades dessa ut i samband med landstingsfullmäktige i november/december men efter en stadgeändring 1997 så öppnades möjligheten upp för utdelning vid andra tillfällen. Från och med 2000 delades de ut i samband med Peterson-Bergerdagen på Stocketitt, Frösön, och några år senare användes även Hovsalen på Jamtli som arena för ceremonin. Sedan 2010 har kulturpriset, kulturstipendierna och det samiska stipendiet delats ut under högtidliga former på Gaaltije i samarbete med Stiftelsen Gaaltije. Arbetsstipendierna har delats ut vid särskilda arrangemang som relaterar till stipendiernas verksamhetsområden.

Vid en nationell översyn kring hur andra regioner hanterar sina kulturpris eller andra utmärkelser så sker det, med ytterst få undantag, vid respektive regionfullmäktige. Detta tyder på att respektive folkförsamling ger dessa utmärkelser en politisk tyngd samt visar på ett tydligt ställningstagande när det gäller hur kulturpriser och stipendier uppmärksammas.

Detta fråntar inte möjligheten att kunna samarbeta nära andra verksamheter och organisationer när det gäller exempelvis framträdanden eller andra ceremonier i samband med utdelningen eller i nära anslutning till denna. Då även regionens folkhälsopris delas ut under fullmäktige så föreslås även att kulturpris, samiskt stipendium och kulturstipendium ska ges samma status.

Förslag till förändringar

De huvudsakliga förändringar som föreslås i reglerna är, förutom de av rent redaktionell och förtydligande karaktär, att

- ändra namn på kulturpris och kulturstipendium till *Region Jämtland Härjedalens Kulturpris* samt *Region Jämtland Härjedalens kulturstipendium*,
- kulturstipendier även kan ges till unga bosatta på annan ort på grund av studier,
- ett nytt arbetsstipendium inom slöjd och konsthantverk inrättas (finansierat inom verksamhetsområde Kultur och bildnings rambudget),
- det samiska stipendiet ska medverka till att bevara, föra vidare eller utveckla sydsamiskt språk och kultur,
- utdelning av pris och stipendier ska ske på fullmäktige förutom arbetsstipendierna, samt att
- externa jurys föreslår stipendiater.